

Nr 107

Kungl. Maj:ts proposition angående intrång i Abisko nationalpark; given den 29 mars 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

SVANTE LUNDKVIST

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås medgivande av visst intrång i Abisko nationalpark för att göra det möjligt att anlägga en väg mellan Kiruna och Riksgränsen.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 29 mars 1974.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Lundkvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *intrång i Abisko nationalpark* och anför.

Inledning

Kungl. Maj:t uppdrog den 24 april 1970 åt statens vägverk att efter samråd med norska vägmyndigheter upprätta arbetsplan för en vägförbindelse mellan Kiruna och Riksgränsen med sträckning söder om Torneträsk. I skrivelse den 10 december 1973 har vägverket hemställt om tillstånd att få göra det intrång i Abisko nationalpark som krävs för vägens sträckning genom nationalparken.

Efter remiss har yttranden över vägverkets framställning avgivits av statens järnvägar, kammarkollegiet, riksantikvarieämbetet, lantbruksstyrelsen, statens naturvårdsverk, arbetsmarknadsstyrelsen, statens planverk, domänverket, Sveriges geologiska undersökning, länsstyrelsen i Norrbottens län, Kiruna kommun, Svenska samernas riksförbund, Svenska turistföreningen, Svenska naturskyddsföreningen, Samfundet för hembygdsvård, Vetenskapsakademien, Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO). Dessutom har skrivelser i ärendet inkommit från Sveriges fältbiologiska ungdomsförening, Opinionsrörelsen Stoppa Norgevägen och KFUK:s och KFUM:s Scoutförbund.

Vissa remissinstanser har bifogat yttranden från lokala organ m. m.

Abisko nationalpark

Abisko nationalpark avsattes genom riksdagsbeslut år 1909 (prop. 1909: 125, SU 1909: 156, rskr 1909: 973). Syftet var att bevara ett nordiskt fjällandskap med rik växtlighet. Ett ytterligare motiv var områdets lämplighet som studiefält för den dåvarande naturvetenskapliga stationen vid Vassijaure.

Abisko nationalpark omfattar en areal av 75 km² och är därmed den sjätte i storlek av Sveriges 16 nationalparker. Nationalparken sträcker sig med ca 5 km bredd från Torneträsk i sydvästlig riktning ca 15 km genom Abiskodalen upp till Siellassjokks mynning i Kamajokk. Ungefär en tredjedel av området utgörs av kalfjäll med bl. a. östsluttningarna av fjället Nuolja. I övrigt består området huvudsakligen av fjällbjörkskog. Inom nationalparken finns också ett antal sjöar bl. a. Abiskojaure, Pátjojaure och Nedre Laksjön. Dessutom ingår en mindre del av Torneträsk. Genom nationalparken rinner Abiskojokk i en dalgång som inom vissa delar är av kanjonkaraktär.

Abisko fjällområde gjordes tillgängligt redan i början av 1900-talet genom malmbanans tillkomst. För att möta det därmed ökade turistintresset uppförde Svenska turistföreningen år 1903 Abisko turiststation. Turiststationen som ligger inom nationalparken har senare utvidgats och antalet gästnätter är f. n. drygt 20 000 per år. Med turismen har följt en successiv utbyggnad av bl. a. vandringsleder inom området. År 1962 medgav riksdagen att en slalombacke med linbana fick anläggas på Nuoljas östsluttning (prop. 1962: 126, JoU 1962: 17, rskr 1962: 200).

Vetenskaplig forskning har bedrivits inom Abiskoområdet sedan början av 1900-talet, först vid den tidigare nämnda stationen vid Vassijaure och senare vid den naturvetenskapliga stationen vid Abisko som tillkom år 1910. Stationen står sedan år 1935 under Vetenskapsakademiens ledning. Forskningen berör främst biologiska och geologiska ämnesområden. Vidare sker kontinuerlig uppföljning av långa meteorologiska mätserier.

Vägverkets framställning

Vägverket har upprättat ett förslag till arbetsplan för en väg mellan Kiruna och Riksgränsen. Vägen kommer enligt föreliggande plan att på norsk sida fortsätta till Narvik. Vägens sträckning genom nationalparken kommer enligt förslaget att nära ansluta till den befintliga järnvägen. Vägens längd inom nationalparken uppgår till ca 5,7 km. Den areal inom nationalparken som tas i anspråk för vägen och till denna hörande arbeten har beräknats till 52 ha.

Inom den del av vägsträckningen som ansluter till Nuoljas östsluttning är lavinfaran stor. I vägförslaget föreslås därför ett antal s. k. lavinavbärare som skydd mot laviner. Dessa lavinavbärare föreslås byggas upp som enkla åsar med låg höjd. Vägförslaget innefattar också en särskild väg till linbanestationen vid Nuolja samt utbyggnad av parkeringsplats vid den nuvarande järnväghållplatsen och eventuellt en parkeringsplats vid linbanestationen.

Under projekteringsarbetet har fortlöpande samråd skett med en av naturvårdsverket särskilt tillsatt arbetsgrupp med representanter för

naturvårdsverket, domänverket, länsstyrelsen i Norrbottens län, Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté, Svenska turistföreningen och Kiruna kommun. Arbetsgruppens uppgift har varit att rekommendera en sådan sträckning av vägen att skadorna på nationalparken kan begränsas. Flera alternativ har diskuterats under projekteringen. Den av vägverket nu föreslagna sträckningen sammanfaller med det alternativ arbetsgruppen enhälligt förordat.

Remissyttrandena

Vägverkets framställning om intrång i Abisko nationalpark tillstyrks av *statens järnvägar, kammarkollegiet, riksantikvarieämbetet, lantbruksstyrelsen, statens naturvårdsverk, arbetsmarknadsstyrelsen, länsstyrelsen i Norrbottens län, Kiruna kommun, LO och TCO*. De skäl som därvid främst förs fram är vägens lokala och regionala betydelse för i första hand sysselsättning och rekreation.

Kiruna kommun framhåller de lokala fördelarna med den planerade vägen och åberopar att den ger möjligheter till ett mera differentierat näringsliv i kommunen som därigenom får tillgång till bättre kommunikationer med bl. a. en isfri hamn. Vidare betonas de förbättrade möjligheterna till rekreation och friluftsliv som vägen ger. Också *länsstyrelsen* framhåller det regionala intresset av att vägen kommer till stånd och förklarar att vägen kan ses som ett viktigt led i ett ökat samarbete inom hela Nordkalottregionen.

Arbetsmarknadsstyrelsen förklarar att vägbygget medför ett väsentligt tillskott av arbetstillfällen i länet. Styrelsen understryker nödvändigheten av sysselsättningsstödjande åtgärder i denna region under överskådlig tid. Även *LO* och *TCO* betonar att sysselsättning och näringsliv främjas av den nu föreslagna vägen.

Lantbruksstyrelsen tar i sitt remissvar upp främst konsekvenserna för rennäringen men finner att ingreppet i nationalparken från renskötselsynpunkt är av mindre betydelse. Styrelsen vill inte motsätta sig intrånget om andra samhälleliga intressen av vägens tillkomst har sådan styrka att de bör ta över renskötselintresset.

Statens naturvårdsverk framhåller att fjällvärlden är av riksintresse beträffande såväl rekreativa som vetenskapliga värden. Eftersom vissa områden måste göras tillgängliga för turism och friluftsliv är det önskvärt att redan exploaterade områden vidareutvecklas på lämpligt sätt. Verket bedömer Abiskoområdet vara ett sådant område. Med hänsyn bl. a. till den föreslagna vägens stora värde för turism och friluftsliv anser sig naturvårdsverket därför kunna tillstyrka ett intrång i nationalparken. För att områdets värde för rekreation och från naturvårdssynpunkt skall kunna bevaras är det emellertid enligt verket samtidigt nödvändigt att vissa önskemål från naturvårdssynpunkt beaktas.

Således bör bl. a. frågorna om parkeringsplatser och anslutningsväg till linbanan ytterligare studeras liksom säkerhetsfrågorna beträffande laviner. Verket föreslår i detta sammanhang att ett alternativ med en tunnel utreds. Frågan om ett tunnelalternativ berörs också i flera andra yttranden.

Naturvårdsverket framför i sitt yttrande också en rad önskemål om ökat skydd såväl för Abiskoområdet som för fjällvärlden i övrigt och crinrar därvid om att verket föreslagit förbud enligt 8 § miljöskyddslagen mot utsläpp i Torneträsk. Vidare framhåller verket att generalplan och plan för turism och friluftsutnyttjande bör upprättas för Abiskoområdet. Likaså betonas behovet av vetenskapliga undersökningar för bedömning av vägens miljöeffekter. Slutligen föreslås att Ritsemsvägen stängs för allmän trafik vid Ritsem så att det obrutna vildmarksområdet mellan Abisko och Pite älv kan bibehållas intakt.

Naturvårdsaspekterna tas också upp av *länsstyrelsen* och *Kiruna kommun* som anser att ingreppen är av mindre omfattning eftersom nationalparken i denna del redan är påverkad. Olägenheter i form av slitage, serviceanläggningar och ökad snöskotertrafik bör enligt dessa remissinstanser kunna lösas med stöd av gällande lagstiftning och en aktiv planering.

Statens Planverk anser sig inte ha sådan sakkunskap att verket kan göra en bedömning av intrånget utan framför vissa allmänna synpunkter på vägfrågan.

Vägverkets framställning avstyrks av *domänverket*, *Svenska samernas riksförbund*, *Svenska turistföreningen*, *Svenska naturskyddsföreningen*, *Vetenskapsakademien* och *Samfundet för hembygdsvård*. Därvid betonas särskilt de negativa sekundäreffekterna av vägen såsom ökat slitage, ökad nedskräpning och störningar genom snöskotertrafik. Vidare framhålls att vägen kan medföra allvarliga konsekvenser för den vetenskapliga forskningen i området.

Svenska samernas riksförbund framhåller att vägen i sin helhet innebär så stora olägenheter för rennäringen, bl. a. genom klyvning av betesmarker och störningar från skotertrafik, att den ej bör komma till stånd.

Konsekvenserna för den vetenskapliga forskningen tas särskilt upp av *Vetenskapsakademien*, som befarar att vägen kan komma att medföra ökat slitage och sådana förändringar av området att dess fortsatta användbarhet för forskning äventyras. Främst betonas områdets betydelse som referensområde genom de serier av mätningar av olika slag som utförts inom området under lång tid. Kompensation i form av andra opåverkade områden behövs för forskningen om vägen skulle komma att byggas.

Departementschefen

Abisko nationalpark avsattes år 1909 i syfte att bevara ett nordiskt fjällandskap med rik växtlighet. Avgränsningen gjordes så att den befintliga malmbanan mellan Kiruna och Narvik kom att gå genom norra delen av nationalparken. Inom nationalparken kom också att ligga Abisko turiststation, som byggdes upp efter malmbanans tillkomst för att möta den ökande turismen inom området. Turistanläggningen har sedan successivt byggts ut. Sålunda har med riksdagens tillstånd i början av 1960-talet bl. a. anlagts en slalombana med lift på Nuoljas ostsluttning.

För forskningen inom fjällområdena har nationalparken varit av stort intresse. Vid forskningsstationen vid Abisko har naturvetenskaplig forskning bedrivits sedan början av 1900-talet.

Kungl. Maj:t uppdrog i april 1970 åt vägverket att upprätta en arbetsplan för en vägförbindelse mellan Kiruna och Riksgränsen med fortsättning på den norska sidan till Narvik. I anslutning till detta uppdrag har vägverket hemställt om tillstånd att få göra visst intrång i nationalparken. Vägsträckningen genom nationalparken föreslås, som framgår av en till statsrådsprotokollet fogad karta, gå i nära anslutning till järnvägen mellan denna och Torne träsk. Den areal inom nationalparken som behöver tas i anspråk för vägbygget uppgår till 52 ha. Nationalparkens totala areal är 7 500 ha.

Flertalet remissinstanser har ställt sig positiva till att vägen kommer till stånd trots att detta medför visst intrång i nationalparken. Från bl. a. Kiruna kommun och länsstyrelsen i Norrbottens län framhålls att utvecklingen av samarbetet inom Nordkalotten skulle främjas av den föreslagna vägen. Vidare betonas att vägen positivt kan påverka en utveckling och differentiering av näringslivet i Kirunaregionen. Förbättrade rekreationsmöjligheter för befolkningen i Kiruna liksom en utveckling av turismen är ytterligare skäl som förs fram av flera remissinstanser bl. a. de stora löntagarorganisationerna.

LO, TCO och arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att vägbygget skulle ge ett väsentligt tillskott av arbetstillfällen i länet.

Vägens inverkan från naturvårdssynpunkt behandlas av flera remissinstanser bl. a. naturvårdsverket som tillstyrker intrånget. Verket framhåller samtidigt att olika åtgärder bör vidtas för att så långt möjligt begränsa vägbyggets inverkan på naturen i området. Enligt andra remissinstanser är emellertid de skador från bl. a. naturvårdssynpunkt och för forskningen, som vägbygget medför, av den art och omfattning att vägen inte bör komma till stånd.

För egen del vill jag framhålla att jag delar den från flera håll framförda uppfattningen att vägens tillkomst är av betydande värde för regionen. Vidare bör man enligt min mening se positivt på de förbätt-

rade möjligheter vägen ger för en större allmänhet att uppleva ett av våra vackraste fjällområden. Såsom framhålls av bl. a. naturvårdsverket innebär den föreslagna vägsträckningen i nära anslutning till järnvägen att det direkta ingreppet i betydande utsträckning kan begränsas. Den arbetsgrupp, med företrädare för bl. a. naturvården och vetenskapliga intressen, som biträtt under projekteringen har också enhälligt förordat den nu aktuella vägsträckningen. I likhet med tidigare intrång skulle således även detta intrång komma att ske i den nordligaste delen av nationalparken. Jag anser, med hänvisning till vad jag nu anfört, att motiven för vägens tillkomst är så starka att det intrång i Abisko nationalpark som vägbygget medför bör kunna godtas. Jag förordar att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att medge intrånget.

Det är samtidigt nödvändigt att vägbyggets utformning, schaktningsarbeten m. m. sker på ett sådant sätt att påverkan på naturen blir så liten som möjligt. Det är också viktigt att bl. a. parkerings- och rastplatser liksom de åtgärder som krävs för skydd mot laviner utformas på ett sådant sätt att ingreppen i nationalparken starkt begränsas. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att ge naturvårdsverket i uppdrag att utforma anvisningar rörande arbetenas utförande från naturvårdssynpunkt.

Flertalet av de instanser som avstyrkt vägverkets framställning pekar på de negativa konsekvenser som vägen kan få för den vetenskapliga forskning som sedan länge bedrivits i detta område. Med hänsyn till det ringa direkta intrånget och med en planering av utnyttjandet av området bör problemen emellertid kunna bemästras. Forskningsverksamheten bör därför även fortsättningsvis kunna bedrivas i huvudsak som hittills.

Frågan om medel för undersökningar av vägens effekter på miljön får prövas i vanlig ordning via berörda forskningsanslag.

I flera remissyttranden framförs farhågor om en kraftigt ökad snöskotertrafik. Jag vill här erinra om att framförande av motordrivet fordon enligt reglementet för Abisko nationalpark är förbjudet inom största delen av nationalparken. Jag vill vidare erinra om att en lag om körning i terräng med motordrivet fordon (1972: 606) avseende bl. a. begränsningar i snöskotertrafiken trädde i kraft i december 1972 och att Kungl. Maj:t uppdragit åt naturvårdsverket att noga följa utvecklingen av snöskotertrafiken och att redovisa förslag till erforderliga åtgärder.

Svenska samernas riksförbund har pekat på vägbyggets konsekvenser för rennäringen. Vad gäller vägsträckningen inom nationalparken torde emellertid olägenheterna för rennäringen som lantbruksstyrelsen framhåller vara mycket begränsade. I övrigt utgår jag från att nödvändiga kontakter i sedvanlig ordning tas av berörda myndigheter så att åtgärder kan vidtas för att motverka olägenheter för renskötseln.

Jag vill i detta sammanhang också framhålla de stora miljövärden som Torneträsk representerar. Naturvårdsverket har tidigare hemställt om förbud enligt 8 § miljöskyddslagen mot utsläpp för att skydda sjön mot föroreningar av olika slag. Jag avser att inom kort föreslå Kungl. Maj:t att meddela sådant förbud.

Naturvårdsverket har i sitt yttrande vidare framställt önskemål om att Ritsemvägen inte förlängs till Norge utan avstängs från allmän trafik vid Ritsem. Verket framhåller att ett stort sammanhängande vildmarksområde i annat fall skulle splittras på ett olyckligt sätt. Denna fråga bör emellertid inte behandlas i detta sammanhang utan övervägas i anslutning till det utredningsarbete beträffande fjällområdenas användning som naturvårdsverket och planverket bedriver på uppdrag av Kungl. Maj:t.

Under återropande av vad jag sålunda anført hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att medge det intrång i Abisko nationalpark som enligt vad som framgått av det föregående föranleds av anläggande av en väg mellan Kiruna och Riksgränsen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Agneta Heide

Skala 1:100 000

7 8 9 10 km

Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning.
Rikets allmänna kartverk 1974-03-29

AB SVENSK KARTTJÄNST/
Stockholm 1974

